

მეუღლეთა ქონებრივი ვალდებულებები

მეუღლეთა ქონებრივი ვალდებულებები საოჯახო სამართლის ერთ-ერთი ფუნდამენტური საკითხია, რომელიც რიგი თავისებურებებით ხასიათდება. წინამდებარე ნაშრომის მიზანია განსაზღვროს/გამიჯნოს მეუღლეთა საერთო და ინდივიდუალური ვალდებულებების სფეროები, რაც თავის მხრივ გავლენას ახდენს მათი ქონებრივი პასუხისმგებლობის ფარგლებზეც. აღსანიშნავია, მოვალე მეუღლის/მეუღლეთა კრედიტორის ინტერესიც ვალდებულების შესრულების მიმართ, რომლის გათვალისწინების გარეშე მეუღლეთა ქონებრივი ვალდებულებების გამოკვლევა და მასზე სამართლებრივი მსჯელობის წარმართვა არ იქნება მართებული. ხაზგასმით აღსანიშნავია, რომ ზოგადად მეუღლეთა ქონებრივ ვალდებულებებში მოიაზრება აგრეთვე საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი მეუღლეთა ურთიერთჩინის კანონისმიერი მოვალეობაც და მისი მომწესრიგებელი ნორმები, თუმცა წინამდებარე სტატიის მიზანია ცალკე იქნეს გამოკვლეული მეუღლეთა ვალდებულებები არა საალიმენტო ურთიერთობის, არამედ ქონებრივი რეჟიმის კონტექსტში.

საკვანძო სიტყვები: მეუღლეთა საერთო და ინდივიდუალური ქონებრივი ვალდებულებების გამიჯვნა, კრედიტორის ინტერესი ოჯახის საერთო ინტერესის წინააღმდეგ, ოჯახის საჭიროებების დაკმაყოფილების ცნება, ერთ-ერთი მეუღლის ვალის დაფარვის წესი, მეუღლეთა საერთო ვალის გაყოფის წესი.

1. შესავალი

საოჯახო სამართალი კომპლექსური, მრავალმხრივი დარგია და მოიცავს სამართლებრივი ინტერვენციის ყველა ასპექტს იმ პირობა როგორც კერძო, ასევე საყოფაცხოვრებო სფეროებში, რომლებიც ერთმანეთთან დაკავშირებული არიან სისხლით ნათესაობით ან გარკვეული გაერთიანებით.¹ თანამედროვე მსოფლიოში ინტერესის საგანი საოჯახო სამართლის მიმართ ძირითადად განპირობებულია ოჯახის წევრთა ურთიერთობების სოციალური და ეკონომიკური ასპექტებით, მათ შორის ქორწინების შეწყვეტის შემდგომი ფინანსური შედეგებით თუ სხვა.² მეუღლეთა სამართლებრივი ურთიერთობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ქონებრივი საკითხი დაკავშირებულია იმ ვალდებულებებთან, რომლებიც წარმოიშვება მესამე პირებთან (კრედიტორებთან) მათი ურთიერთობით. აღნიშნული ქონებრივი სფერო მონესრიგებულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის (შემდგომში – „სკ“) 1169-1170-ე მუხლებით. იმის გათვალისწინებით, რომ ქართული საოჯახო სამართალი ერთმანეთისგან განასხვავებს მეუღლეთა საერთო და ინდივიდუალურ საკუთრებას, სწორედ აღნიშნული დიქტომია უდევს საფუძვლად ანალოგიურ გამიჯვნას მეუღლეთა ქონებრივი ვალდებულებებისთვისაც.³ შესაბამისად, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განმარტება, რომლის მიხედვით იმის გასარკვევად, თუ რა წარმოადგენს საოჯახო სამართლის მიზნებისათვის მეუღლეთა საერთო ვალს, სკ-ის 1169-1170-ე მუხლები უნდა განიმარტოს სისტემურად, ამავე კოდექსის 1158-ე (მეუღლეთა თანასაკუთრება), 1160-ე (თანასაკუთრებაში არსებული ქონების განკარგვა ურთიერ-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი, მონვეული ლექტორი.

¹ Bryan D., A Straightforward Guide to Family Law, London, 2015, 10.

² Boele-Woelki K., Common Core and Better Law in European Family Law, Antwerp-Oxford, 2005, 5.

³ შენგელია რ., შენგელია ე., საოჯახო სამართალი, თბ., 2011, 168.

თშეთანხმებით) და 1161-ე (მეუღლეთა ინდივიდუალური საკუთრება) მუხლებთან ერთობლიობაში, გასაზიარებელია.⁴ მიუხედავად ამისა, ზემოთ ხსენებული მუხლები საჭიროებენ სწორ განმარტებას, უპირველეს ყოვლისა იმ სამართლებრივი კონსტრუქციების გათვალისწინებით, რომელსაც დღეის მდგომარეობით ქართული საოჯახო სამართალი არ იცნობს. კრედიტორთა წინაშე მეუღლეთა მიერ ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებისა და აქედან გამომდინარე პასუხისმგებლობის განსაზღვრის პროცესში აუცილებლად გასათვალისწინებელია ის მართებული მოსაზრება, რომლის მიხედვით როგორც სხვა თანაზიარი საკუთრების რეჟიმის დროს, ასევე მეუღლეებსაც არ აქვთ გამოცალკევებადი წილი საკუთრებაში, რომლის დამოუკიდებლად განკარგვაც მათ ხელეწიფებათ.⁵ გარდა აღნიშნულისა, წინამდებარე ნაშრომით გათვალისწინებული საკითხების განხილვამდე, აუცილებელია მოკლედ დავახასიათოთ თანამედროვე იურისდიქციებში არსებული ის სამართლებრივი სისტემები, რომლებიც აწესრიგებენ მეუღლეთა ქონებრივ ურთიერთობებს და რომელთა თავისებურებების გათვალისწინებითაც არის რეგულირებული მეუღლეთა ქონებრივი ვალდებულებების სფერო.

თანამედროვე ევროპული იურისდიქციები, ერთ-ერთი კლასიფიკაციის მიხედვით, მეუღლეთა ქონებრივი ურთიერთობების მოწესრიგების 4 ძირითად სისტემას იცნობს:⁶ 1. თანასაკუთრების უნივერსალური რეჟიმი – დღეის მდგომარეობით ჰოლანდია ერთადერთი ევროპული სახელმწიფოა, რომელმაც აღნიშნული რეჟიმი შეინარჩუნა. ხსენებული რეჟიმის ცვლილებისა და მოდერნიზების რამდენიმე მცდელობა უშედეგოდ დასრულდა, თუმცა არ არის გამორიცხული სამომავლოდ ამ მიმართულებით შესაბამისი ნაბიჯები გადაიდგას. უნივერსალური თანასაკუთრების რეჟიმის მოქმედებისას, ქორწინების მომენტისათვის არსებული აბსოლუტურად ყველა ქონება მეუღლეთა თანასაკუთრებად იქცევა და აგრეთვე ქორწინების განმავლობაში ჩუქებით ან მემკვიდრეობით მიღებული ქონებაც ანალოგიურად ორივე მეუღლის თანასაკუთრებას განეკუთვნება; 2. საერთო საკუთრების რეჟიმი – ევროპაში ყველაზე გავრცელებული კანონისმიერი მოდელია, რომელიც ასევე ცნობილია „საერთო შენაძენის“ რეჟიმის სახელითაც. სწორედ აღნიშნული რეჟიმის მიხედვით არის გამიჯნული ერთმანეთისგან მეუღლეთა საერთო და ინდივიდუალური საკუთრება. ეს რეჟიმი გავრცელებულია რომანული იურისდიქციის მქონე სახელმწიფოთა უმეტესობაში, აგრეთვე შუა და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში. ქართულმა საოჯახო სამართალმა კანონისმიერ რეჟიმად სწორედ ეს მოდელი – მეუღლეთა თანასაკუთრების რეჟიმი აირჩია. 3. გადავადებული თანასაკუთრების რეჟიმი – აღნიშნულ სისტემას კანონისმიერ დონეზე სკანდინავიური სახელმწიფოები აღიარებენ. მოცემული რეჟიმის მიხედვით, ქორწინების განმავლობაში არ არსებობს მეუღლეთა თანასაკუთრება, შესაბამისად ნებისმიერი ქონება მათ ინდივიდუალურ, განცალკევებულ საკუთრებაში იმყოფება. მიუხედავად ამისა, განქორწინების შემთხვევაში, ყველა ქონება (გარდა ჩუქებით და მემკვიდრეობით მიღებულისა) მეუღლეთა თანასაკუთრებად იქცევა. 4. კანონისმიერი კომპენსაციის რეჟიმი – გავრცელებულია გერმანული სამართლის იურისდიქციის მქონე სახელმწიფოებში. ქორწინების მიუხედავად, მეუღლეთა ინდივიდუალური საკუთრება განცალკევებულად რჩება. თუმცა სკანდინავიური სახელმწიფოების მონესრიგებისგან განსხვავებით, განქორწინების შემთხვევაშიც არ წარმოიშვება მეუღლეთა თანასაკუთრება. აღნიშნულის სა-

⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 18 მაისის განჩინება საქმეზე № ას-1334-1254-2017.

⁵ რუსიაშვილი გ., მეუღლეთა ქონებრივი ურთიერთობები, „შედარებითი სამართლის ჟურნალი“, 10/2020, 10.

⁶ Scherpe J. M., *The Financial Consequences of Divorce in a European Perspective*, Cambridge, 2016, 4-10.

ნაცვლოდ, კანონმდებლობა განქორწინების შემთხვევაში ითვალისწინებს მეუღლეთა შესაძლო მოთხოვნებს ფულადი კომპენსაციის მიღების მიზნით.

წინამდებარე ნაშრომის მიზანია ეროვნული და უცხო ქვეყნების სამართლებრივი წყაროების ანალიზის საფუძველზე განსაზღვროს სკ-ის 1169-1170-ე მუხლების შინაარსის სწორი განმარტება, მოქმედების სფეროები და მათი მნიშვნელობა მეუღლეთა საოჯახო სამართლებრივ ურთიერთობებში.

2. მეუღლეთა ქონებრივი ვალდებულებების გამიჯვნა

სკ-ის 1170-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, მიუხედავად ამავე მუხლის არაზუსტი სათაურისა, გვთავაზობს იმ კრიტერიუმს, რომლის საფუძველზეც ერთმანეთისგან უნდა გაიმიჯნოს მეუღლეთა ინდივიდუალური და საერთო ვალეები. კერძოდ, ეს კრიტერიუმი ვალის აღება ოჯახის საერთო ინტერესებისათვის, რაც თავისი არსით იმეორებს სკ-ის 1160 მუხლის განმარტებისას გამოსაყენებელ „ოჯახის საჭიროებების“ ცნებას.⁷ ამ უკანასკნელი ცნებით ერთმანეთისგან გამიჯნულია ის განკარგვითი გარიგებები, რომელთა ნამდვილობაც არ საჭიროებს არაგანმკარგავი მეუღლის მოწონებას, იმ გარიგებებისგან რომელთა ნამდვილობისთვისაც ასეთი მოწონება აუცილებელია.⁸ ერთგვაროვანი ქართული სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, ერთ-ერთი მეუღლის მიერ აღებული ვალის შემთხვევაში, არ პრეზუმირდება ამგვარ ვალდებულებაზე მეორე მეუღლის სოლიდარული პასუხისმგებლობა მხოლოდ ვალის ქორწინების განმავლობაში წარმოშობის დადგენის საფუძველით. ამდენად, კრედიტორის წინაშე პასუხისმგებელია მოვალე მეუღლე აღნიშნული ვალის მეუღლეთა საერთო ვალად აღიარებამდე და საწინააღმდეგო გარემოების მტკიცების ტვირთი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის მიხედვით, ეკისრება იმ პირს, რომელიც აპელირებს ვალის ოჯახის მიზნებისთვის გამოყენებაზე.⁹ აგრეთვე, მოცემული შეფასებითი ცნების განმარტების მიმართულებით, ქართულმა სასამართლო პრაქტიკამ დღეის მდგომარეობით გადადგა გარკვეული ნაბიჯები და ცალკეულ შემთხვევებში დააკონკრეტა ის გარემოებები, რომლებიც ოჯახის საერთო ინტერესის კატეგორიას განეკუთვნება.¹⁰

საკანონმდებლო მოწესრიგების მხრივ აღსანიშნავია, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი არ გვთავაზობს რაიმე სახის თუნდაც სანიმუშო ჩამონათვალს იმასთან დაკავშირე-

⁷ რუსიაშვილი გ., ქავშიაია ნ., ბატიაშვილი ზ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი VII, თბ., 2021, 88.

⁸ მელაძე გ., მეუღლეთა თანასაკუთრებაში არსებული ქონების განკარგვის წესი, „სამართლის ჟურნალი“, № 1, თბ., 2021, 67.

⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 17 ივნისის განჩინება საქმეზე № ას-516-489-2015; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 23 ივლისის განჩინება საქმეზე № ას-1029-964-2012; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 18 მაისის განჩინება საქმეზე № 1334-1254-2017; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 22 მარტის განჩინება საქმეზე № ას-1646-2018; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 17 ივნისის განჩინება საქმეზე № ას-315-300-2016.

¹⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2001 წლის 29 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე № 3კ/519-01; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 24 სექტემბრის განჩინება საქმეზე № ას-981-922-2012; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 17 ივნისის განჩინება საქმეზე № ას-516-489-2015; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 3 იანვრის განჩინება საქმეზე № ას-372-356-2016; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2002 წლის 16 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე № 3კ/990-01.

ბით თუ რა შეიძლება იქნეს მიჩნეული ინდივიდუალურ ან/და საერთო ვალად. აღნიშნულის საპირისპიროდ შეიძლება დავასახელოთ ბელგიის სამოქალაქო კოდექსი, რომლის 1406-ე და 1407-ე მუხლები გვათავაზობენ მეუღლეთა ინდივიდუალური ვალდებულებების ამომწურავ ჩამონათვალს.¹¹ შესაბამისად, ბელგიურ სამართალში მეუღლეთა თანასაკუთრების სასარგებლოდ მოქმედებს პრეზუმფცია, რომლის მიხედვით ზემოთ ხსენებული მუხლების ჩამონათვალით გაუთვალისწინებელი ვალდებულებები მიიჩნევა მეუღლეთა საერთო ვალდებულებებად და აგრეთვე, არც ბელგიური სამართლისთვის არ არის უცხო ოჯახის საერთო ინტერესების კატეგორიის გამოყენება ერთ-ერთი მეუღლის მიერ ნაკისრი ვალდებულების მიზნის დასადაგენად, რომელსაც 1408-ე მუხლი ითვალისწინებს.¹²

ქართულ საოჯახო სამართალში მეუღლეთა ქონებრივი ვალდებულებების გამიჯვნის არსებული ფორმა ძირითადად გაზიარებულია პოსტსაბჭოთა სივრცის სახელმწიფოებშიც. მაგალითისთვის შეგვიძლია მოვიყვანოთ ყაზახეთის საოჯახო კანონმდებლობა, რომლის მიხედვით, საერთო შვილისთვის განათლების მიცემა მეუღლეთა საერთო ვალდებულების სფეროს განეკუთვნება, ხოლო ამის საპირისპიროდ ერთ-ერთი მეუღლის მიერ საკუთარი ჯანმრთელობის აღსადგენად ნაკისრი ვალდებულების შესრულება, უპირველესად ამ უკანასკნელის ინდივიდუალური ქონებიდან უნდა მოხდეს.¹³ ანალოგიურად, რუსეთის ფედერაციის საოჯახო კოდექსის 45-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, საერთო ვალს განეკუთვნება როგორც ორივე მეუღლის მიერ ერთობლივად აღებული (პირდაპირი გაგებით საერთო), ასევე ერთ-ერთი მეუღლის მიერ აღებული ვალიც, თუ ამ უკანასკნელ შემთხვევაში სასამართლო დაადგენს, რომ აღნიშნული მეუღლის მიერ ნაკისრი ვალდებულებით მიღებული (ყველაფერი) გამოყენებულ იქნა ოჯახის საჭიროებების დაკმაყოფილების მიზნით.¹⁴ შესაბამისად, გადახდევინება უნდა მოხდეს მეუღლეთა საერთო ქონებიდან, ხოლო იმ შემთხვევაში თუ აღნიშნული ქონება არ აღმოჩნდება საკმარისი კრედიტორის მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად, მაშინ თითოეული მეუღლე პასუხს აგებს სოლიდარულად, თავიანთი ინდივიდუალური ქონებით.¹⁵

ასევე, აღსანიშნავია კანადის ერთ-ერთი პროვინციის – ბრიტანეთის კოლუმბიის საოჯახო კანონმდებლობა. კერძოდ, კანადა განეკუთვნება ბინარული სისტემის მქონე სახელმწიფოს, სადაც სამართლის ორი სისტემა – კონტინენტურ-ევროპული (საჯარო სამართალი) და ანგლო-ამერიკული (კერძო სამართალი, მათ შორის საოჯახო სამართალი) მოქმედებს.¹⁶ შესაბამისად, კანადის აღნიშნულ პროვინციაშიც საოჯახო სამართლებრივი სფერო მონესრიგებულია კონტინენტურ-ევროპული სამართლის სისტემის მიხედვით და ძირითადი მარეგულირებელი ინსტრუმენტი – აქტი საოჯახო სამართლის შესახებ.

აღნიშნული აქტის 86-ე განყოფილების მიხედვით, საერთო ვალს განეკუთვნება ყველა ის ვალი, რომელიც ერთ-ერთმა მეუღლემ ან ორივე მათგანმა ფაქტობრივი თანაცხოვრების შეწყვეტამდე აიღო, მათ შორის საერთო ვალის კატეგორიას განეკუთვნება ისეთი ვალიც, რომელიც მართალია ერთ-ერთმა მეუღლემ ფაქტობრივი თანაცხოვრების შეწყვეტის შემდეგ აი-

¹¹ Verbeke A., Marital Property Planning in a Belgian Nutshell, Based on a Lecture at the Annual Conference of the International Academy of Estate and Trust Law (2005), New Mexico, 2006, 5.

¹² იქვე, 6.

¹³ Baideldinova Dalpane M., Matrimonial Property and Its Contractual Regulation in Kazakhstan, The International Survey of Family Law, London, 2011, 249.

¹⁴ Вишнякова А.В., Комментарий к Семейному Кодексу Российской Федерации, Москва, 2011, 33.

¹⁵ Власова М.В., Постатейный Комментарий к Семейному Кодексу Российской Федерации, Москва, 2013, 151.

¹⁶ <www.oas.org> [15.01.2022].

ლო, თუმცა ვალდებულების აღების მიზანი მეუღლეთა თანასაკუთრებაში არსებული ქონების შენარჩუნება იყო, როგორცაა მაგალითად სესხის აღება საერთო საგადასახადო ვალდებულებების შესასრულებლად.¹⁷ მოცემული განმარტების მიხედვით, ვალი, რომელიც ერთ-ერთმა მეუღლემ დაქორწინებამდე ან ფაქტობრივი თანაცხოვრების დაწყებამდე აიღო, მისი ინდივიდუალური ვალია. საოჯახო სამართლის შესახებ აქტის 81-ე განყოფილების შესაბამისად კი მოქმედებს პრეზუმფცია, რომლის თანახმად საერთო ვალისათვის პასუხისმგებლობა მეუღლეთა შორის თანაბრად არის განაწილებული, მიუხედავად იმისა თუ რომელმა მათგანმა აიღო აღნიშნული ვალი ან გამოიყენა ის.¹⁸

ევროპული საოჯახო სამართლის კომისიამ (შემდგომში – „კომისია“)¹⁹ შეიმუშავა საოჯახო სამართლებრივი პრინციპების ერთობლიობა, რომლითაც მეუღლეთა ქონებრივი ურთიერთობებია მოწესრიგებული. კომისიის მუშაობის ერთ-ერთი უმთავრესი მიზანი იყო ევროპული იურისდიქციის მქონე სხვადასხვა სახელმწიფოში მოქმედი ნაციონალური საოჯახო სამართლის ერთმანეთთან შედარების გზით განესაზღვრა საერთო ბირთვი (ე.წ. **Common Core**), რომელიც საბოლოო ჯამში უნდა ყოფილიყო სხვადასხვა სამართლებრივი პრობლემის მოწესრიგების საუკეთესო მოდელი. სწორედ ამ მიზნით კომისიამ მის წევრ 26 სახელმწიფოში მოქმედი საოჯახო სამართლის რეგულირების ანალიზისა და დამუშავების შედეგად შეადგინა 58 პრინციპი, რომელსაც მეუღლეთა შორის ქონებრივი ურთიერთობების სანიმუშო მოწესრიგების ფუნქცია გააჩნია.

სამეცნიერო ლიტერატურაში მოიძებნება რამდენიმე წყარო, რომელიც ორიენტირებულია კომისიის მიერ შემუშავებული პრინციპებისა და ამა თუ იმ ეროვნულ სამართალში მოქმედი რეგულირების ურთიერთშედარებაზე. ერთ-ერთ ასეთ წყაროდ შეგვიძლია დავასახელოთ ნაშრომი, რომელიც დაეთმო ესპანური საოჯახო სამართლისა და კომისიის მიერ შემუშავებული პრინციპების კვლევით ანალიზს (შედარებითი მეთოდის გამოყენებით). კერძოდ, მეუღლეთა ქონებრივი ვალდებულებების გამიჯვნის კონტექსტში, ესპანური სამართლის გამოყენების შემთხვევაში, ეს უკანასკნელი ერთმანეთისგან მიჯნავს შემთხვევებს, როდესაც ორივე მეუღლე ერთობლივად მოქმედებდა (ან ერთ-ერთი მათგანი მეორის თანხმობით) იმ შემთხვევებისგან, როდესაც მხოლოდ ერთ-ერთი მათგანი მოქმედებდა განცალკევებულად.²⁰ აღნიშნულის შესაბამისად, ესპანური საოჯახო სამართლის მიხედვით ერთმანეთისგან გამიჯნულია მეუღლეთა საერთო პასუხისმგებლობა (პასუხისმგებლობის ობიექტი – საერთო ქონება), მეუღლეთა ინდივიდუალური პასუხისმგებლობისგან (პასუხისმგებლობის ობიექტი – ინდივიდუალური ქონება). ესპანეთის სამოქალაქო კოდექსი არ გვთავაზობს ინდივიდუალური ვალდებულებების რაიმე სახის ჩამონათვალს, როგორც ეს მოცემულია კომისიის მიერ შემუშავებულ პრინციპებში (4:41), არამედ მისი მნიშვნელობა განმარტებულია ნეგატიური ფორმულირებით (ანუ ის რაც არ განეკუთვნება საერთო ქონებას, ინდივიდუალური ქონების საგანია). ინდივიდუალური ვალდებულებები უნდა შესრულდეს მოვალე მეუღლის ინდივიდუალური ქონებით (მათ შორის, მისი შემოსავლითა და მოგებით), ასევე ასეთი ვალდებულების შეს-

¹⁷ *Chiu H., Ostrow M., JP Boyd on Family Law, Resolving Family Law Disputes in British Columbia, Wikibook, 2019, 463.*

¹⁸ იქვე.

¹⁹ კომისიის ჩამოყალიბების ისტორიისა და სამუშაო მიზნების თაობაზე იხ. <www.ceflonline.net> [19.01.2022].

²⁰ *Redondo P. Q., Spanish Matrimonial Property Regimes and CEFL Principles regarding Property Relations between Spouses, European Journal of Law Reform, Vol.17, Joint Edition, 2015, 338.*

რულება შესაძლებელია მოვალე მეუღლის წილით საერთო ქონებაში.²¹ ამ ნაწილში ქართული და ესპანური მონესრიგება ერთმანეთს ემთხვევა. რაც შეეხება ინდივიდუალური ვალდებულების შესრულების რიგითობას მეუღლეთა ქონებრივი მასების გათვალისწინებით – როგორც კომისიის მიერ შემუშავებული პრინციპების, ასევე ესპანური სამართლის შესაბამისად (ესპანეთის სამოქალაქო კოდექსის 1373-ე მუხლი) დადგენილია, რომ მოვალე მეუღლის ინდივიდუალური ვალდებულება უპირველესად უნდა შესრულდეს მისი ინდივიდუალური ქონებით.²² აქედან გამომდინარე, იმ შემთხვევაში, როდესაც ასეთი ქონება არ იქნება საკმარისი კრედიტორის მოთხოვნის შესასრულებლად, გადახდევინება უნდა მიექცეს საერთო ქონებაში არსებულ მოვალე მეუღლის წილს. შესაბამისად, არამოვალე მეუღლის როგორც ინდივიდუალური ქონება, ასევე წილი თანაზიარ საკუთრებაში ხელუხლებელია.²³

3. ერთ-ერთი მეუღლის ვალის დაფარვის წესი

მეუღლეთა საერთო და ინდივიდუალური ვალდებულებების გამიჯვნის შემდეგ, აუცილებელია მართებულად განვსაზღვროთ ასეთი განსხვავებული ვალდებულებების შესრულების წესიც. კერძოდ, მეუღლის ინდივიდუალური ვალდებულების შესრულების წესს ითვალისწინებს სკ-ის 1170-ე მუხლის პირველი ნაწილი, რომლის მიხედვით ინდივიდუალური ვალდებულება შეიძლება შესრულდეს მოვალე მეუღლის ინდივიდუალური ქონებიდან ან/და თანასაკუთრებაში მისი წილიდან, რომელსაც იგი მიიღებდა ქონების გაყოფის შემთხვევაში. იმის გათვალისწინებით, რომ საერთო ქონება წარმოადგენს თანაზიარ და არა წილობრივ თანასაკუთრებას, სადაც თითოეულ მეუღლეს თუნდაც აბსტრაქტულად გამოცალკევებადი წილიც არ ეკუთვნის, აუცილებელია აღნიშნული ნორმა სწორად იქნეს განმარტებული (როგორც არაერთხელ აღინიშნა, ამ მხრივ ქართული ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკა არასწორი მიმართულებით არის განვითარებული). ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული სწორი მოსაზრების მიხედვით, მეუღლის პირადი ვალისათვის გადახდევინება ხდება არა საერთო საკუთრებაში არსებული აბსტრაქტული წილიდან, არამედ საერთო საკუთრების გაყოფასთან (სკ-ის 1164-ე მუხლი) და კონკრეტული წილის მიღებასთან დაკავშირებული მოთხოვნიდან.²⁴ იმისათვის, რომ სწორად წარმოვიდგინოთ სრული პროცედურა, თუ როგორ უნდა იქნეს კრედიტორის ვადამოსული მოთხოვნა მოვალე მეუღლის მიმართ რეალიზებული (ინდივიდუალური ვალის დაფარვის მიზნით), გთავაზობთ პუნქტობრივი სახით ფორმირებულ დეტალურ სქემას:

- ერთ-ერთ მეუღლესა და კრედიტორს შორის დაიდო ხელშეკრულება, რომლითაც მეუღლემ გარკვეული ვალდებულების შესრულება იკისრა;
- მოვალე მეუღლემ დაარღვია აღნიშნული ვალდებულება;
- კრედიტორმა გადაწყვიტა პასუხი აგებინოს მოვალე მეუღლეს და რადგანაც ვალდებულება ერთ-ერთი მეუღლის მიერ იყო ნაკისრი ამიტომ გამოიყენება სკ-ის 1170-ე მუხლი. კრედიტორმა სარჩელი აღძრა სასამართლოში ამ მეუღლის წინააღმდეგ, მოიგო დავა, თუმცა მეუღლე ვალდებულებას კვლავ არ ასრულებს;

²¹ იქვე.

²² იქვე.

²³ შენგელია რ., შენგელია ე., საოჯახო სამართალი, თბ., 2011, 170.

²⁴ რუსიაშვილი გ., ქავშაბია ნ., ბატიაშვილი ზ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი VII, თბ., 2021, 133.

- უპირველეს ყოვლისა კრედიტორი უნდა შეეცადოს, რომ მოთხოვნა დაიკმაყოფილოს მოვალე მეუღლის ინდივიდუალური ქონებიდან ანუ ჯერ უნდა განისაზღვროს მისი ინდივიდუალური ქონება და ამ ქონებაში კრედიტორის მოთხოვნის ღირებულების შესაბამისი ქონება დაყადაღდეს (აღნიშნული განპირობებულია საოჯახო სამართლის მიზნიდან გამომდინარე);

- თუ ასეთი ქონება არ არსებობს ან იგი საკმარისი არ არის კრედიტორის მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად, მაშინ უნდა გამოვიყენოთ სკ-ის 1170-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის მიხედვით გადახდევინება უნდა მიექცეს მეუღლეთა საერთო ქონების მიმართ, იმ პირობით, რომ ის რაც ვალდებულებით იქნა მიღებული გამოყენებული უნდა იყოს ოჯახის საერთო ინტერესებისათვის;

- ამ ეტაპზე კრედიტორმა სასამართლოს უნდა მიმართოს თანაზიარ საკუთრებაში მოვალე მეუღლის იმ წილიდან დაკმაყოფილების მიზნით, რომელიც ამ უკანასკნელს ქონების გაყოფის შემთხვევაში ერგებოდა, შესაბამისად, ეს ჩანაწერი გაგებულ უნდა იქნეს როგორც საერთო ქონების გაყოფის მოთხოვნის ანუ სკ-ის 1164-ე მუხლით გათვალისწინებული მოთხოვნის დაყადაღების შესაძლებლობა. მოცემულ შემთხვევაში გამოიყენება „საალსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის X თავი – მოთხოვნათა აღსრულება (მუხლები 55-60);

- ყადაღის საკითხის გადაწყვეტისას, სასამართლომ უნდა დაადგინოს, რომ რაც ვალდებულებით იყო მიღებული ერთ-ერთი მეუღლის მიერ, გამოყენებულ იქნა მთელი ოჯახის საერთო ინტერესებისათვის;

- თუ სასამართლო დაადგენს, რომ არ არის ამ მიზნებით გამოყენებული, სარჩელი არ უნდა იქნეს დაკმაყოფილებული და კრედიტორის მოთხოვნაც საბოლოო ჯამში ვერ იქნება რეალიზებული;

- თუ სასამართლო დაადგენს, რომ ამ მიზნით იყო გამოყენებული, მაშინ სარჩელი უნდა დაკმაყოფილდეს და დაყადაღდეს მოვალე მეუღლის მოთხოვნა საერთო ქონების გაყოფის შესახებ;

- აღნიშნულის შემდეგ მოვალე მეუღლეს კვლავ შეუძლია ნებაყოფლობით შეასრულოს ვალდებულება, რაც ყადაღის მოხსნის საფუძველი გახდება;

- თუ მოვალე მეუღლე კვლავ არ შეასრულებს ასეთ ვალდებულებას, მაშინ კრედიტორი დაიწყებს მოთხოვნაზე იძულებით აღსრულებას;

- კერძოდ, კრედიტორი, მოვალე მეუღლის მაგივრად მოითხოვს საერთო ქონების გაყოფას;

- საერთო ქონების გაყოფის მოთხოვნის რეალიზაციის მომენტიდან, ეს უკანასკნელი შეწყვეტს არსებობას და შესაბამისად ეს კონკრეტული ყადაღაც არ იარსებებს ანუ ქონება გაიყოფა. თუმცა კრედიტორის ვალდებულებით-სამართლებრივი მოთხოვნის უფლება კვლავ ძალაში დარჩება, რადგან ის ჯერ კიდევ ამ ეტაპზე არ არის შესრულებული;

- ასეთ დროს სასამართლომ შეიძლება საერთო ქონება გაყოს თანაბრად ან კანონით გათვალისწინებული სხვადასხვა გარემოების შეფასებით გადაუხვიოს თანაბარი გაყოფის წესს (მაგალითად, 1168-ე მუხლის დანაწესები);

- როდესაც განისაზღვრება, როგორც წილები და ასევე ამ წილებს მიკუთვნებული კონკრეტული ნივთები მეუღლეთა შორის, მხოლოდ ამის შემდეგ შეეძლება კრედიტორს, მოვალე

მეუღლისადმი მიკუთვნებული წილის შესაბამისი ნივთებიდან აირჩიოს მისი მოთხოვნის ღირებულების საპირწონე ქონება და აღნიშნული აქტივი დააყადალოს. აქედან გამომდინარე, რეალურად განსაზღვრულ წილს მიკუთვნებული სხვა ნივთები, მოვალე მეუღლეს დარჩება საკუთრებაში, განკარგვის უფლებით;

- ამ ეტაპზეც უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა მოვალე მეუღლეს ვალდებულების შესრულებით საკუთარი, ამჯერად კონკრეტული ნივთების გადარჩენისა გასხვისებისგან;

- თუ ის ისევ არ შეასრულებს ამ ვალდებულებას, მაშინ ეს ნივთები გაიყიდება აუქციონზე, ამონაგები თანხით დაკმაყოფილდება კრედიტორის მოთხოვნა, ხოლო ის თანხა რომელიც შეიძლება აღემატებოდეს მოთხოვნის ღირებულებას დაუბრუნდება მოვალე მეუღლეს.

ზემოთ აღწერილი სქემისგან და კრედიტორის მიერ მოვალე მეუღლის გაყოფის მოთხოვნის დაყადალების შესაძლებლობისგან განსხვავებულ მონესრიგებას გვთავაზობს საფრანგეთის სამოქალაქო კოდექსის 1412-ე მუხლი, რომლის მიხედვით ერთ-ერთი მეუღლის ინდივიდუალური ვალის თანასაკუთრებიდან დაფარვის შემთხვევაში, ამ უკანასკნელს შესაბამისი კომპენსაციის ანაზღაურების ვალდებულება ეკისრება მეორე მეუღლის სასარგებლოდ.²⁵ აღნიშნული ნორმა არ ითვალისწინებს ჯერ მეუღლეთა საერთო ქონების გაყოფისა და შემდგომ გაყოფილი ქონებიდან კრედიტორის მოთხოვნის დაკმაყოფილების შესაძლებლობას. აღნიშნულის საპირისპიროდ, შვეიცარიის სამოქალაქო კოდექსის 233-ე და 234-ე მუხლების მიხედვით, ვალდებულება რომელიც აღებულია ოჯახის საერთო ინტერესების დაკმაყოფილების მიზნით უნდა დაიფაროს მეუღლეთა თანასაკუთრებიდან, ხოლო ვალდებულება, რომელიც ერთ-ერთი მეუღლის მიერ იქნა აღებული მისი პირადი ინტერესებისათვის, უნდა დაიფაროს ექსკლუზიურად ამ უკანასკნელის ინდივიდუალური ქონებიდან და წილიდან საერთო საკუთრებაში, ეს შემთხვევა კი შეიძლება მოიაზრებდეს საერთო ქონების გაყოფასაც, შვეიცარიის სამოქალაქო კოდექსის 189-ე მუხლის შესაბამისად.²⁶ კერძოდ, მოცემული მუხლის თანახმად, როდესაც მოვალე მეუღლე თანასაკუთრების რეჟიმის მოქმედების ქვეშ იმყოფება, ხოლო კრედიტორი მისგან ინდივიდუალური ვალდებულების შესრულებას ითხოვს და მის წილს საერთო საკუთრებაში ყადაღა ადევს, აღსრულების ეროვნულ ბიუროს უფლება აქვს სასამართლოსადმი მიმართვის გზით მოითხოვოს საერთო ქონების გაყოფა.²⁷ ქართულ საოჯახო სამართალშიც გასათვალისწინებელია აღნიშნული მიდგომა, საკანონმდებლო დონეზე მსგავსი რეგულირების შემოღების გზით, რომლითაც კრედიტორი აღჭურვილი იქნება შესაბამისი მოთხოვნის უფლებებით (საერთო ქონების დაყადაღება, გაყოფა და მოვალე მეუღლის წილს მიკუთვნებული ქონების იძულებითი რეალიზაცია).

ერთ-ერთი მეუღლის ინდივიდუალური ვალდებულების შესრულების კონტექსტში აუცილებლად გასათვალისწინებელია თუ როგორ უნდა გადაწყდეს ამავე მეუღლის დაქორწინებამდე წარმოშობილი ვალდებულების შესრულების საკითხი. სკ-ის 1161-ე მუხლის „ა“ პუნქტის მონესრიგება შეეხება მეუღლეთა მხოლოდ ინდივიდუალური საკუთრების რეჟიმის დადგენას იმ ქონების მიმართ, რომელიც დაქორწინებამდე თითოეულ მათგანს ეკუთვნოდა, თუმცა არაფერს განსაზღვრავს ამავე პერიოდში თითოეული მეუღლის ინდივიდუალური ვალდებულების შესრულებასთან დაკავშირებით. მეუღლეთა თანასაკუთრების ერთ-ერთი გამორჩეული

²⁵ Izquierdo A.O., Rodriguez A.M.O., Izquierdo A.M.O., *Matrimonial Property Regimes Throughout the World*, Madrid, 2018, 334.

²⁶ იქვე, 841.

²⁷ <www.fedlex.admin.ch> [22.01.2022].

მკვლევარის, უილიამ დე ფუნიაკის მიხედვით, თანასაკუთრების სისტემის ძირითადი პრინციპია, რომ მისი მეშვეობით შესრულდეს მხოლოდ ქორწინების განმავლობაში წარმოშობილი ვალდებულებები.²⁸ აღნიშნულისგან განსხვავებული მიდგომა პირდაპირ ენინააღმდეგება მეუღლეთა თანასაკუთრების სისტემის მთავარ პრინციპებს. უმთავრესი საკითხი, რომელიც ამ შემთხვევაში გადაწყვეტას საჭიროებს შემდეგია: ერთ-ერთი მეუღლის ქორწინებამდელი ვალდებულების შესრულების კონტექსტში, რომელ მათგანს უნდა მიენიჭოს უპირატესობა – ოჯახის კეთილდღეობის თუ კრედიტორის უფლებათა დაცვის ინტერესს. თანასაკუთრების სისტემა უპირატესობას ანიჭებს ოჯახის კეთილდღეობის ინტერესს და სწორედ აღნიშნული არჩევანის გამო დაუშვებლად მიიჩნევს ქორწინებამდელი ნებისმიერი ინდივიდუალური ვალის დაფარვის შესაძლებლობას მეუღლეთა საერთო ქონებიდან.²⁹ ამ მხრივ საინტერესოა, ლუიზიანას შტატში (აშშ) 1963 წელს სააპელაციო სასამართლოს მიერ განხილული საქმე – *კეიზერი ჯეიმის* წინააღმდეგ.³⁰ საქმის ფაქტობრივი გარემოებების მიხედვით, წყვილი აპირებდა დაქორწინებას, ხოლო საცოლემ დაქორწინებამდე იქირავა ბინა, ერთი წლის ვადით. გამქირავებელმა შეთანხმებაში გააკეთა დათქმა, რომლის მიხედვით ბინას გააქირავებდა იმ პირობით, რომ სანაცვლოდ მისი კონტრაჰენტი აუცილებლად იქორწინებდა თავის შერჩეულ სამომავლო მეუღლეზე (სავარაუდოდ, გამქირავებელს სურდა ქირის გადახდა უზრუნველყოფილი ყოფილიყო საიმედო ქონებით). ქირავნობის ხელშეკრულების დადებიდან 3 თვის შემდეგ წყვილი დაქორწინდა და ქმარი საცხოვრებლად გადავიდა ცოლის მიერ ნაქირავებ ბინაში, სადაც ეს უკანასკნელი ქირავნობის შეთანხმების დღიდანვე ცხოვრობდა. ქირავნობის თანხა გადახდილი იქნა მეუღლეთა თანასაკუთრებაში არსებული შემოსავლებიდან, მაისის თვემდე – იმ თვემდე, როდესაც ხელშეკრულება შეწყდა. გამქირავებელმა სასამართლოში შეიტანა სარჩელი, რომლითაც დარჩენილი 3 თვის – ივნისის, ივლისის და აგვისტოს ქირის თანხების ანაზღაურებას ითხოვდა. საქმეში ცალსახად დადგინდა, რომ ქირავნობა განკუთვნილი იყო მეუღლეთა საერთო ქონებრივი ინტერესის სასარგებლოდ, მიუხედავად ამისა სასამართლომ უარყო ქირავნობის თანხის ანაზღაურების შესაძლებლობა მეუღლეთა საერთო ქონებიდან. აღნიშნული არგუმენტირებული იყო იმ გარემოებით, რომ ვალდებულება, რომლის შესრულებაც სარჩელით იყო მოთხოვნილი, ერთ-ერთი მეუღლის მიერ დაქორწინებამდე აღებულ ვალს განეკუთვნებოდა და ამის გამო ის ინდივიდუალურად იქნა მიჩნეული (მიუხედავად იმისა, რომ ბინის ქირავნობა მეუღლეთა საერთო ქონებრივ ინტერესს განეკუთვნებოდა და ასევე ქირის თანხას საერთო ქონებიდან იხდიდნენ). აღნიშნულ საქმეს პრეცედენტული მნიშვნელობა გააჩნია და სასამართლოს მიერ მასში დადგენილი პრეზუმფცია, არაერთხელ იქნა გამოყენებული სხვა დავებშიც.³¹ მოცემული პრეზუმფციის თანახმად, იმ შემთხვევაში, როდესაც ცოლი ხელშეკრულებებს ქორწინების განმავლობაში დებს, ივარაუდება, რომ მასსა და თანასაკუთრებას შორის წარმოიშვება ე.წ. აგენტისა და პრინციპალის ურთიერთობა. შესაბამისად, ივარაუდება, რომ ხელშეკრულების დადებისას ის მოქმედებს არა პირადი, არამედ ოჯახის საერთო ინტერესების გათვალისწინებით. აღნიშნული პრეზუმფცია თავის მხრივ გავლენას ახდენს საპრო-

²⁸ The Antenuptial Obligation and Arizona Community Property Law, Law and Social Order, 1970, 614.

²⁹ იქვე, 614.

³⁰ *Keyser v. James*, 153 So. 2d 97 – La: Court of Appeals, 1st Circuit 1963, <www.scholar.google.com> [29.05.2022].

³¹ მაგალითისთვის იხ., *American National Bank of Beaumont v. Rathburn*, 264 So. 2d 360 – La: Court. of Appeals, Third Circuit 1972, <www.casetext.com> [29.05.2022]; *Commercial Credit Plan, Incorporated v. Perry*, 186 So. 2d 900 – La: Court. of Appeals, First Circuit 1966, <www.casetext.com> [29.05.2022].

ცესო მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის განაწილებაზე. კერძოდ, მისი ამოქმედების შემთხვევაში, არამოვალე მეუღლემ³² ანუ კრედიტორის მოპასუხემ უნდა ამტკიცოს საპირისპირო – ის, რომ ვალი აღებულ იქნა არა ოჯახის საერთო ინტერესებისათვის, არამედ მოვალე მეუღლის პირადი მიზნებისთვის.

მიუხედავად ზემოთ ხსენებული გადაწყვეტილებებისა, რომლითაც ლუიზიანას შტატის სასამართლო პრაქტიკა განვითარდა, აშშ-ის ფარგლებში ასევე შევხვდებით დიამეტრალურად განსხვავებულ სასამართლო განმარტებებსაც. მაგალითად, კალიფორნიის შტატის სასამართლო პრაქტიკიდან შეგვიძლია დავასახელოთ საქმე – *ვეინბერგი ვეინბერგის წინააღმდეგ*.³³ კალიფორნიის შტატში ტრადიციულად მიიჩნეოდა, რომ თანასაკუთრება შეიძლებოდა როგორც ქმრის, ასევე ცოლის ქორწინებამდელი ინდივიდუალური ვალდებულებებისათვის პასუხისმგებლობას დაქვემდებარებოდა. ამ შემთხვევაშიც საოჯახო სამართლის პოლიტიკის განსაზღვრა უპირატეს საკითხად განიხილებოდა – ვისი ქონებრივი ინტერესი იყო უფრო მნიშვნელოვანი, ოჯახის თუ კრედიტორის. სწორედ აღნიშნულ საკითხს შეეხება მოსამართლე *ტრეინორის* განმარტება ზემოთ ხსენებულ საქმეში, რომლის მიხედვით, ქმრის კრედიტორების ქონებრივი ინტერესების დაცვა, რომელიც ქორწინებამდელი ვალდებულებების შესრულებას უკავშირდება, აღემატება ოჯახის შემოსავლების დაცვის ინტერესს და ასეთი კრედიტორებისთვისაც უნდა იყოს ხელმისაწვდომი მეუღლეთა თანასაკუთრება ვადამოსული მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად. ასევე გასათვალისწინებელია, რომ აღნიშნული განმარტება სასამართლომ გააკეთა ქმრის ყოფილი მეუღლის (პირველი ქორწინებიდან) საალიმენტო მოთხოვნის განხორციელების კონტექსტში.

ქართული საოჯახო სამართლის არსებული მონესრიგების გათვალისწინებით, მეუღლეთა ქორწინებამდელი ვალები არ ექვემდებარება დაფარვას მათი თანასაკუთრებიდან უპირველეს ყოვლისა იმის გათვალისწინებით, რომ საკანონმდებლო დონეზე არ არსებობს შესაბამისი სამართლებრივი საფუძველი. თეორიულად შესაძლებელია ორი სახის ქორწინებამდელი ვალდებულების ერთმანეთისგან გამიჯვნა (მიუხედავად იმისა, თუ რომელმა მეუღლემ იკისრა აღნიშნული ვალდებულების შესრულება): 1. ვალდებულება, რომელიც ერთ-ერთმა მომავალმა მეუღლემ ერთმნიშვნელოვნად პირადი ინტერესებისათვის აიღო და 2. ვალდებულების შესრულება, რომელიც მართალია ერთ-ერთმა მეუღლემ ინდივიდუალურად იკისრა დაქორწინებამდე, თუმცა აღნიშნული ვალდებულების აღება განპირობებული იყო სამომავლოდ შესაქმნელი ოჯახის საერთო ქონებრივი ინტერესით. ორივე შემთხვევაში ქართული საოჯახო სამართლის პოლიტიკის შესაბამისად, დაუშვებელი უნდა იყოს ზემოთ აღნიშნული ვალდებულებების შესრულება მეუღლეთა თანასაკუთრებიდან. ცალსახაა, რომ ქორწინებამდელი ქონება მეუღლეთა ინდივიდუალურ საკუთრებას განეკუთვნება (სკ-ის 1161-ე მუხლის „ა“ პუნქტი), შესაბამისად ქორწინებამდელი ვალდებულებაც ანალოგიურად მოვალე მეუღლის ინდივიდუალურად განხორციელების კონტექსტში.

³² *შენიშვნა*: მოცემულ შემთხვევაში აღსანიშნავია, რომ მეუღლეთა სამართლებრივი მდგომარეობა ქონებრივ ინტერესებთან მიმართებით ყოველთვის არ იყო თანასწორი. კერძოდ, ქმარს გააჩნდა პრივილეგირებული პოზიცია ცოლთან შედარებით, რაც გამოიხატებოდა ტერმინით “head and master of community.” სწორედ აღნიშნულიდან გამომდინარე, კრედიტორებიც თანასაკუთრებასთან დაკავშირებულ დავებზე სარჩელს სასამართლოში ქმრის წინააღმდეგ წარადგენდნენ და ცოლი ასეთი ტიპის დავებში, როგორც წესი მონაწილეობას ვერ იღებდა, მიუხედავად პირადად მის მიერ განხორციელებული ქმედებებისა.

³³ *Traynor Roger J., Weinberg v. Weinberg 67 Cal.2d, University of California, UC Hastings Scholarship Repository, 1967, 557.*

ლურ ვალდებულებას უნდა განეკუთვნებოდეს, წინააღმდეგ შემთხვევაში მივიღებთ ვითარებას, როდესაც ქორწინებამდელი ინდივიდუალური ქონების მეუღლეთა თანასაკუთრებად გადაქცევა ზოგადად დაუშვებელი, ხოლო ქორწინებამდელი ვალდებულების შესრულება მეუღლეთა თანასაკუთრებიდან დასაშვები იქნება, რაც ცალსახად შეენიშნააღმდეგება ქართული საოჯახო სამართლის პოლიტიკას – კანონმდებლის არჩევანს, რომელიც ოჯახის ერთობის შენარჩუნების სასარგებლოდაა გაკეთებული.

აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ პირველი ქორწინებიდან გამომდინარე საალიმენტო ვალდებულებებისათვის მეუღლეთა თანასაკუთრებიდან ასევე არ უნდა იქნეს გადახდევინება დაშვებული, რადგანაც ეს უკანასკნელი განეკუთვნება ერთ-ერთი მეუღლის ინდივიდუალურ ვალდებულებას. შესაბამისად, ასეთი ვალდებულების შესასრულებლად პირველ რიგში გამოყენებულ უნდა იქნეს მოვალე მეუღლის ინდივიდუალური ქონება და მისი არარსებობის ან არასაკმარისი მოცულობით არსებობის შემთხვევაში, მეუღლეთა თანასაკუთრება უნდა დაექვემდებაროს გაყოფას – მოვალე მეუღლის წილის განსაზღვრას და აღნიშნული წილის შესაბამისი ქონებიდან კრედიტორის მოთხოვნის საბოლოო დაკმაყოფილებას.

დანაშაულით მოპოვებული ქონების შემთხვევაში პასუხს აგებს კონკრეტული საერთო საკუთრებაში არსებული ნივთი თუ ნივთები, რომელთა შეძენაც მოხდა დანაშაულებრივი გზით.³⁴ აღნიშნული მოწესრიგებულია სკ-ის 1170-ე მუხლის მე-3 ნაწილის მიხედვით. საკასაციო სასამართლოს განმარტების თანახმად, აღნიშნული ნორმა ერთ-ერთი მეუღლის მიერ დანაშაულით მიყენებული ზიანის ანაზღაურებისას მეუღლეთა თანასაკუთრებიდან გადახდევინებას შესაძლებლად მიიჩნევს, მხოლოდ მაშინ, თუკი განაჩენით დადგინდება, რომ ეს ქონება შეძენილია დანაშაულის ჩადენის შედეგად მიღებული სახსრებით.³⁵ შესაბამისად, მოცემული ნორმის გამოყენების წინაპირობაა ის, რომ არსებობდეს სისხლის სამართლის საქმეზე მიღებული და კანონიერ ძალაში შესული გამამტყუნებელი განაჩენი, რომლითაც დადგენილი იქნება, რომ ერთ-ერთი მეუღლის მიერ ქონების შეძენა მოხდა ჩადენილი დანაშაულით მიღებული სახსრების გამოყენების შედეგად.

4. მეუღლეთა საერთო ვალდების გაყოფის წესი

მეუღლეთა საერთო ვალდების გაყოფის წესს ადგენს სკ-ის 1169-ე მუხლი. უპირველეს ყოვლისა აღსანიშნავია, რომ ქართული სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, მეუღლის სარჩელი, რომლითაც მოთხოვნილია საერთო ვალდის გაყოფა, აღიარებით სარჩელად მიიჩნევა, რაც არ არის გასაზიარებელი პოზიცია.³⁶ ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული სწორი მოსაზრების მიხედვით, ეს სარჩელი განეკუთვნება არა აღიარებით, არამედ გარდაქმნით მოთხოვნას, რადგანაც ასეთ დროს მეუღლე რეალურად არ ითხოვს გარკვეული ვალდებულების არსებობა/არარსებობის დადგენას, არამედ ის ითხოვს არსებული ვალდებულების გაყოფას.³⁷ შესაბამისად, მოცემულ შემთხვევაში ვალდებულების არსებობა არ არის საეჭვო.³⁸

³⁴ რუსიაშვილი გ., ქავშაბია ნ., ბატიაშვილი ზ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი VII, თბ., 2021, 134.

³⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 01 ივლისის განჩინება საქმეზე № ას-569-540-2015; თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 17 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე № 2ბ/6774-14.

³⁶ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 17 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე № 2ბ/6774-14.

³⁷ რუსიაშვილი გ., ქავშაბია ნ., ბატიაშვილი ზ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი VII, თბ., 2021, 128.

გარდა აღნიშნულისა, სკ-ის 1169-ე მუხლის განმარტების კონტექსტში ქართული სასამართლო პრაქტიკიდან ასევე მოგვეპოვება განჩინება, რომლის მიხედვით, საერთო ვალის გაყოფისას დაუშვებელია მისი შინაარსის ცვლილება.³⁹ შესაბამისად საერთო ვალის გაყოფის შედეგი გამოიხატება იმაში, რომ გაყოფამდე არსებული ვალდებულების შესრულება უნდა მომხდარიყო სოლიდარულად, ხოლო გაყოფის შემდეგ მოცემული გვექნება მეუღლეთა ინდივიდუალური პასუხისმგებლობა.

ზემოთ აღნიშნულის გათვალისწინებით, ცალსახაა თუ რა გავლენას ახდენს საერთო ვალის გაყოფა მეუღლეთა კრედიტორის ინტერესზე. კერძოდ, საერთო ვალის გაყოფის შემდეგ, მას მხოლოდ განსაზღვრულ წილთა ფარგლებში შეეძლება პასუხი აგებინოს თითოეულ მეუღლეს მის წინაშე ნაკისრი ვალდებულების შეუსრულებლობისთვის. აქედან გამომდინარე, გადასაწყვეტია საკითხი იმის თაობაზე, საჭიროებს თუ არა მეუღლეთა საერთო ვალის გაყოფა კრედიტორის თანხმობას. საკანონმდებლო დონეზე საერთო ვალის გაყოფის წინაპირობები ზოგადად არ არის დადგენილი. ერთადერთი წინაპირობა, რომლის არსებობაც სკ-ის 1169-ე მუხლის ლოგიკური განმარტების შედეგად დგინდება, მეუღლეთა საერთო ქონებაში თითოეული მათგანის წილების იდენტიფიცირებაა, რომლის პროპორციულადაც შემდგომში უნდა გაიყოს საერთო ვალი. შესაბამისად, მოქმედი კანონი არ ადგენს კრედიტორის თანხმობის საკრედიტო ვალდებულებას. ასეთი განუსაზღვრელობის პირობებში, კრედიტორის ინტერესი ვალდებულების შესრულების მიმართ საფრთხის ქვეშ აღმოჩნდება, რადგანაც შესაძლებელია ცალკეულ შემთხვევაში ვალდებულების სოლიდარული წესით შესრულება უფრო მეტ გარანტიას იძლეოდეს მოთხოვნის სარეალიზაციოდ, ვიდრე ვალდებულების შეუსრულებლობისთვის ინდივიდუალური პასუხისმგებლობაა. ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული სწორი მოსაზრების მიხედვით, ვალის გაყოფისათვის საჭიროა კრედიტორის თანხმობა, ხოლო ასეთის არარსებობის შემთხვევაში ვალი შეიძლება გაიყოს მხოლოდ სასამართლო წესით.⁴⁰ მოცემულ შემთხვევაში, ვალის გაყოფის მიზნით, კრედიტორის თანხმობის მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი სკ-ის 204-ე მუხლის ანალოგიის წესით გამოყენებაა, რადგანაც ეს უკანასკნელი მუხლი აწესრიგებს არა ვალის გაყოფას რამდენიმე პირს შორის, არამედ ვალის სრულად გადაკისრებას მოვალისგან მესამე პირზე. იმ შემთხვევაში, როდესაც კრედიტორი არ არის თანახმა ვალის გაყოფაზე, თითოეული მეუღლე უნდა იყოს უფლებამოსილი მიმართოს სასამართლოს აღნიშნული სასარჩელო მოთხოვნით. სასამართლომ მოთხოვნის განხილვისას და გადაწყვეტილების მიღებისას აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოს კრედიტორის ინტერესი ვალდებულების შესრულების მიმართ.

ამასთან გასათვალისწინებელია თუ როგორ უნდა განისაზღვროს მეუღლეთა საერთო, მაგრამ განუყოფელი ვალების სამართლებრივი ბედი. უპირველეს ყოვლისა აღსანიშნავია, რომ საერთო ვალი შეიძლება დავეყოს 2 კატეგორიად: 1. გაყოფადი და 2. განუყოფადი ვალდებულებები. იმის გათვალისწინებით, რომ ორივე მათგანი განეკუთვნება საერთო ვალს, ისინი უნდა შესრულდეს მეუღლეთა მიერ სოლიდარულად, ხოლო იმისდა მიხედვით, თუ როგორ დაკვალიფიცირდება მეუღლეთა საერთო ვალის გაყოფადობის საკითხი, ერთმანეთისგან გან-

³⁸ სამოქალაქო საპროცესო სამართალში სარჩელთა სახეებისა და გამიჯვნის თაობაზე იხ., *ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ.*, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბ., 2012, 304.

³⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 17 თებერვლის განჩინება საქმეზე № ას-605-579-2016.

⁴⁰ *რუსიაშვილი გ., ქავშაია ნ., ბატიაშვილი ზ.*, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი VII, თბ., 2021, 129.

სხვაგვებულ შედეგებს მივიღებთ. კერძოდ: 1. გაყოფადი ვალდებულების შემთხვევაში, აღნიშნული ვალდებულება გაყოფა საერთო ქონების გაყოფის პროცესში სკ-ის 1169-ე მუხლის შესაბამისად და მისი გაყოფის შემდეგ მეუღლეთა სოლიდარული ვალდებულება გადაიქცევა ინდივიდუალურ ვალდებულებებად. 2. განუყოფადი ვალდებულების შემთხვევაში, ის ისედაც ვერ იქნება გაყოფილი საერთო ქონების გაყოფისას და უნდა გადაწყდეს საკითხი თუ როდის შესრულდება ასეთი ვალდებულება. იქიდან გამომდინარე, რომ მეუღლეთა საერთო ვალდებულება, როგორც წესი, სოლიდარულად სრულდება, ჯერ უნდა შესრულდეს ეს ვალდებულება და შემდეგ მოხდეს საერთო ქონების გაყოფა.⁴¹ წინააღმდეგ შემთხვევაში არსებობს რისკი იმისა, რომ შემსრულებელმა მეუღლემ რეგრესის წესით სკ-ის 473-ე მუხლის შესაბამისად ვერ აინაზღაუროს მეორე მეუღლისგან მის მიერ განხორციელებული შესრულების, როგორც წესი სანახევრო ღირებულება. აღსანიშნავია, თუ საერთო განუყოფელი ვალდებულების დაფარვას არ ჰყოფნის ის ფულადი აქტივები, რომელიც მეუღლეებს აქვთ საერთო საკუთრებაში, უნდა მოხდეს საერთო ქონებაში შემავალი ნივთების რეალიზაცია და მოცემულ შემთხვევაში მოქმედებს თანაზიარი ქონების გაყოფის წესები, რომელიც მონესრიგებულია სკ-ის 963-964-ე მუხლების მიხედვით.⁴² შესაბამისად, მათი გამოყენება შესაძლებელია კანონის ანალოგიის წესით, სკ-ის მე-5 მუხლის პირველი ნაწილის საფუძველზე.

5. დასკვნა

ქართული საოჯახო სამართალი ემყარება საერთო ქონების რეჟიმს, რომელიც ევროპულ სახელმწიფოებში ყველაზე მეტად გავრცელებული სისტემაა. შესაბამისად, მისი თავისებურებების გამოსავლენად უპირველეს ყოვლისა აუცილებელია შესწავლილ იქნეს სწორედ ამ რეჟიმის მქონე სახელმწიფოების გამოცდილება. გარდა აღნიშნულისა, ქართული საოჯახო სამართალი ყველაზე მეტად ავლენს მსგავსებას პოსტსაბჭოთა ქვეყნების მონესრიგებასთან და აქედან გამომდინარე, ამ სახელმწიფოთა სამართლებრივი წესრიგიც არის წინამდებარე კვლევის ერთ-ერთი საგანი. ასევე განსაკუთრებით აღსანიშნავია ევროპული საოჯახო სამართლის კომისიის მიერ შემუშავებული იმ პრინციპების ერთობლიობა, რომელიც აწესრიგებს მეუღლეთა შორის ქონებრივ ურთიერთობებს. აღნიშნული პრინციპების კვლევა შესაძლებლობას მოგვცემს აღმოვაჩინოთ საუკეთესო ევროპული პრაქტიკა, რომელიც რეკომენდირებულია ქართულ საოჯახო სამართალში დასანერგად.

როგორც დადგინდა, ქონებრივ ვალდებულებათა გამიჯვნას საფუძველად უნდა დაედოს ვალის აღების მიზანი, რომელიც თავის მხრივ უნდა განისაზღვროს სასამართლოს მიერ მისი განმარტების შედეგად. აუცილებლად აღსანიშნავია, რომ ქართული საოჯახო სამართლისათვის სრულიად სიახლეს წარმოადგენს კრედიტორის მიერ მეუღლეთა საერთო ქონების გაყოფის შესაძლებლობა, რომელიც დეტალურად არის აღწერილი წინამდებარე ნაშრომში წარმოდგენილი სქემით. ამ მხრივ გასაზიარებელია შვეიცარული სამართლის მონესრიგება, თუმცა ასევე საყურადღებოა ფრანგული საოჯახო სამართლის განსხვავებული მიდგომაც აღნიშნული საკითხისადმი. განსაკუთრებით საინტერესოა აშშ-ს ერთმანეთისგან განსხვავებული სასამართლო პრაქტიკა. იმის გათვალისწინებით, რომ გარკვეულ შემთხვევებში სხვადასხვა შტატის სასამართლოს განმარტებები დიამეტრალურად განსხვავდება, ვფიქრობთ, რომ და-

⁴¹ იქვე.

⁴² იქვე, 130.

ქორწინებამდე არსებული ვალდებულება იმ მეუღლის ინდივიდუალურ სფეროს განეკუთვნება, რომელმაც იკისრა მისი შესრულება.

რაც შეეხება მეუღლეთა საერთო ვალის გაყოფის წესს, აღსანიშნავია პირველ რიგში, რომ მისი გაყოფა უნდა მოხდეს საერთო ქონების გაყოფის პროცესში, რადგანაც სწორედ საერთო ქონებაში მეუღლეთა წილის დადგენის შემდეგ არის შესაძლებელი საერთო ვალდებულებების წილთა შესაბამისი პროპორციით გაყოფაც. განუყოფელი ვალდებულებების შემთხვევაში კი აუცილებლად გასათვალისწინებელია, რომ ჯერ აღნიშნული ვალდებულება უნდა იქნეს შესრულებული, ხოლო შემდგომ უნდა გაიყოს მეუღლეთა საერთო ქონება იმ რისკის გათვალისწინებით, რომ შემსრულებელი მეუღლის რეგრესული მოთხოვნის რეალიზაცია არ დადგეს საფრთხის ქვეშ.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს პარლამენტის უწყებანი, 24/08/1995.
2. მელაძე გ., მეუღლეთა თანასაკუთრებაში არსებული ქონების განკარგვის წესი, „სამართლის ჟურნალი“, № 1, თბ., 2021, 67.
3. რუსიაშვილი გ., მეუღლეთა ქონებრივი ურთიერთობები, „შედარებითი სამართლის ჟურნალი“, 10/2020, 10.
4. რუსიაშვილი გ., ქაეშაია ნ., ბატიაშვილი ზ., სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი VII, თბ., 2021, 88, 128, 129, 133, 134.
5. ქურდაძე შ., ხუნაშვილი ნ., საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბი., 2012, 304.
6. შენგელია რ., შენგელია ე., საოჯახო სამართალი, თბ., 2011, 168, 170.
7. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 22 მარტის განჩინება საქმეზე № ას-1646-2018.
8. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 18 მაისის განჩინება საქმეზე № ას-1334-1254-2017.
9. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 17 თებერვლის განჩინება საქმეზე № ას-605-579-2016.
10. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2017 წლის 3 იანვრის განჩინება საქმეზე № ას-372-356-2016.
11. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 01 ივლისის განჩინება საქმეზე № ას-569-540-2015.
12. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 17 ივნისის განჩინება საქმეზე № ას-315-300-2016.
13. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 17 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე № 2ბ/6774-14.
14. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 17 ივნისის განჩინება საქმეზე № ას-516-489-2015.
15. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 24 სექტემბრის განჩინება საქმეზე № ას-981-922-2012.
16. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 23 ივლისის განჩინება საქმეზე № ას-1029-964-2012.
17. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2002 წლის 16 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე № 3კ/990-01.
18. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2001 წლის 29 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე № 3კ/519-01.

19. *Boele-Woelki K.*, Common Core and Better Law in European Family Law, Antwerp-Oxford, 2005, 5.
20. *Bryan D.*, A Straightforward Guide to Family Law, London, 2015, 10.
21. *Chiu H., Ostrow M.*, JP Boyd on Family Law, Resolving Family Law Disputes in British Columbia, Wikibook, 2019, 463.
22. *Dalpane M.*, Matrimonial Property and Its Contractual Regulation in Kazakhstan, The International Survey of Family Law, London, 2011, 249.
23. *Izquierdo A.O., Rodriguez A.M.O., Izquierdo A.M.O.*, Matrimonial Property Regimes Throughout the World, Madrid, 2018, 334, 841.
24. *Redondo P. Q.*, Spanish Matrimonial Property Regimes and CEFL Principles regarding Property Relations between Spouses, European Journal of Law Reform, Vol.17, Joint Edition, 2015, 338.
25. *Scherpe J. M.*, The Financial Consequences of Divorce in a European Perspective, Cambridge, 2016, 4-10.
26. *Traynor Roger J.*, Weinberg v. Weinberg 67 Cal.2d, University of California, UC Hastings Scholarship Repository, 1967, 557.
27. The Antenuptial Obligation and Arizona Community Property Law, Law and Social Order, 1970, 614.
28. *Verbeke A.*, Marital Property Planning in a Belgian Nutshell, Based on a Lecture at the Annual Conference of the International Academy of Estate and Trust Law (2005), New Mexico, 2006, 5, 6.
29. *Вишнякова А.В.*, Комментарий к Семейному Кодексу Российской Федерации, Москва, 2011, 33.
30. *Власова М.В.*, Постатейный Комментарий к Семейному Кодексу Российской Федерации, Москва, 2013, 151.
31. <www.scholar.google.com> [29.05.2022].
32. <www.casetext.com> [29.05.2022].
33. <www.oas.org> [29.05.2022].
34. <www.ceflonline.net> [29.05.2022].
35. <www.fedlex.admin.ch> [29.05.2022].